

A detailed photograph of a hawk, likely a Common Buzzard (Buteo buto), perched on a weathered tree stump. The hawk is shown in profile, facing left, with its head turned slightly towards the viewer. It has a brown cap, a yellow beak, and a yellow cere. Its plumage is a mix of brown and white, with a barred pattern on its wings and back. The background is a soft-focus forest scene with green foliage and brown tree trunks. The overall tone is naturalistic and serene.

Årgång 28 ● nr 1 - 2015

nattvakan

Nattvakan

*utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK).
Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.
Årsavgiften för medlemskap är för närvarande
150 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.*



Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemskap i HFK är dock oberoende av medlemskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samla och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågelfrågor genom kursvesamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspireras och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Jonas Lind, Tussmorvägen 21

820 64 Näsvisen, Tel.070-307 32 82

Vice ordförande: Mats Sundkvist, Båtmansvägen 6

824 40 Hudiksvall, Tel.070-698 69 11

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel.070-51 348 66

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel.070-629 15 24

Övrig ledamot: Kjell Johansson, Kolarevägen 7

825 30 Iggesund Tel.070-239 75 10

Suppleant: Bo Fagerström, Dalgatan 10

824 42 Hudiksvall, Tel.0650-59 51 58

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.



Tryckt av:
Tierps
Tryckeri

Årsmöte

Årsmötet för Hudiksvallsregionens fågelklubb äger rum den 10/3 klockan 18.00 på Räddningstjänstens lokaler. Sedvanliga årsmötesförhandlingar och bildvisning (se hemsidan hfk.name). Fågelklubben bjuder på fika.



INNEHÅLL NR 1 - 15

Nötkråkan hamstrar nötter inför vintern	4
<i>Mats Åberg</i>	
Tävling	6
<i>Staffan Holm</i>	
Rörsångare	7
<i>Kjell Johansson</i>	
Nyårsexkursionen 2015	10
<i>Karin Svensson</i>	
Utsättning av fjällgäss 2014	12
<i>Lars G Lindström</i>	
Pilgrimsfalk och kungsörn i Gävleborg	15
<i>Carl-Erik Zetterlund</i>	
Hackspettar	16
<i>Karin Svensson</i>	
Rovfågelsbilder från 2014	22
<i>Lars G Lindström</i>	
 <i>Foto på framsidan. Ormvråk, Hornslandet september 2014. Lars G Lindström.</i>	
 <i>Fotopå sista sidan. Skärsnäppa, Kråkudden, Hönö oktober 2014. Lars G Lindström.</i>	



Nötkråkan hamstrar nötter inför vintern.

Text och foto Mats Åberg

ATT NÖTKRÅKAN HAMSTRAR NÖTTER inför vinterhalvåret är ju inte så konstigt för vintern kan ju bli lång och väldigt kall i vårt land, så det kan behövas mycket mat. Men vad är det för nötter nötkråkan hamstrar? Det ska Nattvakan försöka reda ut nu.

Den i Sverige vanliga nötkråkan *Nucifraga caryocatactes* är förekommande mest i södra delarna av Sverige. För denna fågels existens fordras ett visst antal hasselbuskar och större granskog.

Enligt Erik Rosenbergs "Fåglar i Sverige". "I granskogen bygger den sitt bo. Denna nötkråka brukar också kallas tjocknäbbad till skillnad från den ofta i Norrland invasionsartat ofta förekommande smalnäbbade nötkråkan *Nucifraga caryocatactes macrorhynchos*. Den har en östlig utbredning och kallas även sibirisk nötkråka". Vissa år när frösättningen är dålig i nordöstra Ryssland vandrar stora skaror av den smalnäbbade rasen under sensommar och höst in till



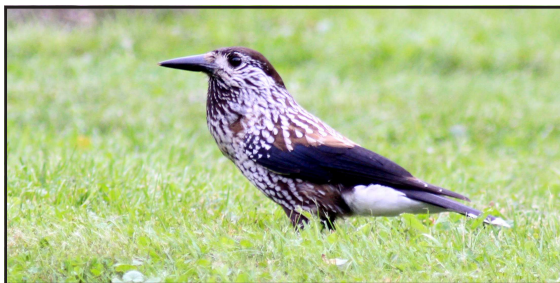
centraleuropa uppger Fågelguiden. Ingen koncentrerad återflyttning av den sibiriska rasen är konstaterad.

Den sibiriska "smalnäbbade" nötkråkan etablerade sig som häckfågel i norrländska samhällen i samband med den stora invasion som skedde 1977.

Den tjocknäbbade nötkråkan hamstrar framförallt hasselnötter, men även cembratallens frön inför vintern och kan med sin vassa näbb knäcka skalet omkring hasselnötterna med ett kraftigt hugg med näbben. Men finns det tillräckligt med mat i ett frö från en cembratall? Det verkar så, då cembratallens frö, som går att äta, saknar vingar och är nästan lika stora som en hasselnöt. Se bild ovan.

Cembratallen *Pinus cembra*, även kallad brödtall, inplanterades i Sverige i slutet av 1800-talet, som parkträd. Främst på SJ-stationer för att göra stationerna trevligare och mer parkliknande och på initiativ av generaldirektören för SJ.

Cembratallens barr är mer än fem centimeter långa och sitter i knippen om fem. Kottarnas frön saknar vingar och blir ganska stora, så därför är nötkråkan till stor hjälp att sprida dessa frön. Alla frön som nötkråkorna gömmer undan som vinterföda



lär fåglarna inte hitta även om de är aldrig så duktiga på att hitta gömställena under ett tjockt snötäcke på vintern. Därför kan vi idag hitta cembratall lite överallt. Till exempel finns några cembratallar i sjukhusparken i Hudiksvall och även i tingshusbacken och vid Norrbo kyrka finns också två brödtallar.

Att försöka skilja smalnäbbad från tjocknäbbad verkar vara en svår nöt att knäcka. Fågelböckerna anger att den sibiriska smalnäbbade har något längre näbb och att det vita bandet på stjärten är något bredare.

Vilken ras av nötkråkor, som befunnit sig i sjukhusparken i slutet av oktober låter jag vara osagt, men en dag fanns fyra stycken ivrigt letande efter nötter vid tallarna bakom busshållplatsen till synes helt ostörda av busspassagerarna, som passerade helt nära. Det kanske tyder på smalnäbbad, som är mera oskygg för människor har jag sett i skrift någonstans.

Cembratallen verkar beroende av nötkråkor och nötkråkorna verkar vara helt beroende av cembratallens kottar/nötter, är min slutsats. Symbios tror jag vi kan kalla det. Att nötkråkorna hittar cembratallarna, medan undertecknad har fått leta ganska länge är lite av en gåta kanske. Men hittar jag nötkråkor, ger jag mig tusan på att det finns cembratall i närheten.

Det finns en sibirisk underart av cembratall, som kallas sibiriskt cederträd och anses vara en symbol för kraft, ett långt liv, hälsa och stabilitet.

Tävling

Konstruktör Staffan Holm. Foto: Silkeshäger, Lars G Lindström.

OM MAN KASTAR OM BOKSTÄVERNA i KOL-TRAST och SVARTHÄTTA kan man till exempel få LATSTORK och HATT-SVÄRTA. Det ganska knäppa ordet FEGIS-SJUK kan bli resultatet om man stuvlar om bokstäverna i FISKGJUSE. Här följer ytterligare ett antal mer eller mindre mysko ord som bildats av svenska fågelarter. Försök klura ut vilka. Lösningen skickas till Lars Göran Lindström Slåttervägen 13, 824 40 Hudiksvall eller via mail lars.l@utb.hudiksvall.se senast den 1/4. Vinnaren får nya "Fågelguiden" som pris.

- 1 GRISÅSKA
- 2 HÖKREDA
- 3 GRÅSPUT
- 4 SKRATTÄRNA
- 5 DRÅKTÄRLA
- 6 FETKLANS
- 7 ARKESLASK
- 8 GUTTKLAGA
- 9 UNGDRIVA
- 10 HERDEORM
- 11 VIKARLAKS
- 12 STJÖRTBRAK
- 13 TRÖSTANKA
- 14 LOMURKLA
- 15 GULDORGAJ
- 16 FIATSPOV
- 17 GÅSTRÄNARE
- 18 DANSTANTER
- 19 ÅRSGNAGAREN
- 20 GRÖNSVART DIET
- 21 INDISK DAG TVÅ
- 22 GRÅSTENSGÄDDA RÅR





Rösångare

Text och foto: Kjell Johansson

RÖRSÅNGAREN ÄR EN UTPRÄGLAD VASSFÅGEL. Det som är typiskt för rösångaren är lång flack | panna och hjässa, smal och lång näbb, ljus ögonring, kort ögonbrynsstreck och grå-



bruna ben. Könen är lika. Om man jämför text och bilder i Fågelguiden för rör-, kärr- och busksångare så är det uppenbart att för de flesta av oss är det omöjligt att i fält att avgöra enbart på utseendet. Det är framför allt sången som underlättar artbestämningen. En vägledning kan också vara att rörsångaren trivs bäst bland tät bladvass. Kärrsångaren föredrar mer örtvegetation, gärna vid mindre vattendrag. Busksångaren föredrar områden rika på buskage och undervegetation.

Rörsångaren är cirka 13 cm lång och väger 10-15 gram. Livslängden är max 12 år och den lever på insekter, larver och spindlar. Rörsångaren häckar nästan uteslutande i områden med täta bladvassar. Boet byggs när vassen tätat och därför sker häckningen rätt sent. Boet är format som en korg som fästs på några vasstrån 0,5-1 m över vattenytan. Honan lägger 3-5 ägg som ruvas av båda föräldrarna under två veckor och ungfågeln stannar i boet ytterligare två veckor.

Under 1800-talet fanns rörsångaren endast i ett fåtal lokaler i södra Sverige men under 1900-talet expanderade den kraftigt norrut. Igenväxande slättsjöar skapade nya lämpliga häckningsmiljöer och rörsångarens nordliga häckningsgräns går idag genom mellersta Värmland och södra Dalarna samt en smal zon längs norrlandskusten upp till södra Västerbotten.

Enligt Fåglarna i Sverige – antal och förekomst, utgiven 2012, finns cirka 290 000 par i Sverige men de flesta häckar söder om den biologiska norrlandsgränsen. Samma källa anger att det i Hälsingland finns cirka 70 par.

En analys av Svalans statistik för de senaste tio åren visar följande:

- Rörsångarens sång har rapporterats från 60 olika platser i Hälsingland

- Rörsångaren kommer till Hälsingland typiskt i början av maj

- Rörsångarens sång hörs fram till början av juli

- Rörsångaren lämnar Hälsingland under mitten av september (övervintrar i Afrika söder om Sahara)

- Hålsjöviken en sommarnatt är den säkraste platsen i vårt närområde där man kan lyssna på både rörsångare och sävsångare

- 118 rörsångare har ringmärkts vid Reffelmansviken

Rörsångarens sång liknar sävsångarens men är betydligt långsammare och ett talesätt är - rörsångaren sjunger sävligt, sävsångaren sjunger rörligt. Man bör alltid lyssna på alla strofer under några minuter före artbestämning. Utseendemässigt är det inga problem att skilja mellan rör- och sävsångare eftersom sävsångaren har ett mycket tydligt ögonbrynsstreck.

Om du inte har något eget uppspelningsprogram för fågelsång så rekommenderas P2:s fågelsång eller motsvarande hos Naturhistoriska museet. Använd Google för att hitta ljudfilerna. Naturbokhandeln säljer ett flertal bra CD/MP3-baserade ljudfiler som gör bäst nytta om du kan spela upp och jämföra när du ute i naturen.

För de som har en iPhone eller iPad med iOS 7.1 eller senare finns en utmärkt app som heter Fågelguiden och som bygger på boken med samma namn kompletterad med sökfunktioner och ljudfiler. Kommer sannolikt även för androidanvändare.

Bilderna är tagna intill båtuppställningsplatserna väster om Borka brygga.



Nyårsexkursionen 2015

Text: Karin Svensson, Foto: Lars G Lindström.

PRECIS SOM TIDIGARE ÅR inleds det nya året med att Hudiksvalls fågelklubb ger sig ut på nyårsexkursion. Det gäller att försöka se så många arter som möjligt. Nytt år innebär att alla arter i någon bemärkelse är nya, en kråka eller en talgoxe räknas lika mycket som en mer ovanlig art. I år var också väderförhållandena gynnsamma, en klar och solig nyårsdag med några plusgrader varmt. Det var bra förutsättningar för att kunna räkna in många arter.

Årets exkursion samlade sju stycken deltagare och inleddes som brukligt nere vid Lillfjärden, där gräsand som vanligt är den första art som räknas in. När Bosse Fagerström dök upp strax före klockan åtta, höjdes pulsen på exkursionsdeltagarna. ”Jag såg en rödvingetrast vid kyrkan på vägen hit” sa Bosse, en riktigt ovanlig art för januari månad. Vi skyndade oss att åka till kyrkan och i skenet från en gatlykta hittade vi inte bara en utan två rödvingetrastar samt en björkrast i ett träd. En riktig smakstart på årets exkursion! Nästa anhalt var Rolfsta. Där kunde vi bland annat räkna in strömstare, sångsvan, knölsvan och gråspett. En oväntad bonus var gröngöling som vi hörde ropa ute i Rolfsta. Tillbaka in mot Hudiksvall igen för att kolla efter sidensvans. Vid rondellen vid Bilmetro hittade vi en stor flock och längs Hamngatan fanns också en flock. Där hittade vi också både gråsparv och pilfink. Vidare mot Sanna och den klassiska lokalen för turkduva. Vi klev ur bilarna och gick runt i området och ganska snart hittade vi den första turkduvan. Totalt sågs fyra stycken och vi fick också höra turkduvorna spela.

Redan vid tiotiden var det dags att åka ut mot havet. På hala vägar tog vi oss först ut till Dressviken. Där fick vi direkt in en oväntad bonusart, nämligen varfågel. Efter stigen ut mot utsiktsplatsen kunde vi räkna in tofsmes, svartmes, kungsfågel och trädkrypare. Havet bjöd bland annat på svärta, sjöorre, storskrake och gråtrut. I Arnövikens stannade vi till vid de vanliga fågelmatningarna. Här var det trögt att hitta någon ny art, men till slut lyckades vi hitta tre stycken bofinkar vid en av matningarna.

Nästa lokal att besöka var Hölick. Ut till Hölick var vägen helt osandad så det gällde att ta det riktigt försiktigt. Första nya arten här blev småskrake, ett gäng med åtta stycken låg i viken väster om hamnen. På

långt håll hittade vi en havsörn som flög över Olmen. Vi fortsatte ut mot stora sandstranden för att spana av den viken. Alfågel och ejder hittade vi ganska snabbt. Här dök också ytterligare en oväntad art upp, nämligen en svarthakedopping i vinterdräkt. Från Hölick vidare mot Kuggören. Vi stannade till vid Tomashamn och gick ner på stranden. Första fågeln som sågs var en storlom som flög förbi med stadig kurs mot söder. Tyvärr fick inte alla exkursionsdeltagarna se den fågeln eftersom vi hade åkt vid lite olika tider från Hölick. Tobisgrissla blev också en ny art vid Tomashamn.

Vid Kolandsbryggan ute på Kuggören var

hela gänget samlat igen. Ganska mycket fågel låg inne i den skyddande viken, men inga nya arter. De som åkte i den första bilen blev de enda som fick se den duvhök som flög förbi när vi var på väg ut mot kapellet. Duvhöken blev den enda nya arten ute på Kuggören. Exkursionen avslutades ute vid kapellet med att den låga eftermiddagssolen skapade ett fantastiskt vackert färgskådespel över himlen och havet. Totalt sågs under dagen 50 olika arter. Ett riktigt bra resultat som alla var mycket nöjda med. Men artrekordet på 52 arter från 1 januari år 2009 står sig fortfarande.





Utsättning av fjällgäss

2014

Text och foto Lars G Lindström

I HÄCKNINGSOMRÅDET I NORBOTTENSFJÄLLEN sattes totalt 55 gäss ut, både årsungar (1k, första kalenderåret) och fjolårsungar (2k, andra kalenderåret). Utsättningen skedde senare än förut, i början av augusti, för att i möjligaste mån undvika den predation av rovdjur (rödräv och havsörn) som decimerat stammen kraftigt de senaste åren. Tyvärr fanns få av den tidigare populationen kvar i området (de flesta hade lämnat häckningsområdet för att rugga i Lillfjärden). De flesta av de utsatta fåglarna lämnade utsättnings-

området ganska snabbt i olika grupperingar. Fem av de utsatta gässen försågs med sändare.

Den 27:e augusti såg jag fyra av de nyutsatta fåglarna tillsammans med de vilda gässen i Lillfjärden (tre av dem syns på bilden ovan). Dessa sträckte sedan vidare och kunde i början av oktober ses i Holland på det vanliga övervintrings-området vid Oudeland von Strijen (A).

En av sändarfåglarna, tillsammans med ytterligare fem fjällgäss, flög västerut mot

norska kusten och fanns de närmaste månaderna en bit utanför Ålesund tillsammans med grå- och spetsbergsgäss. Först på juldagen flög gruppen söderut och hamnade en bit norr om London. Nu var gruppen decimerad med en fågel. Efter att ha rastat bara några dagar fortsatte de till Belgien cirka tio mil söder från de vilda gässens övervintringsområde i Holland. (se karta GUL linje).

En annan av sändarfåglarna flög söderut och rastade länge vid Säffle, Värmland. Denna hade sällskap av två ungfåglar. I början av december fortsatte de och finns nu i början av januari i norra Tyskland/södra Danmark efter den nordvästra kustremsan (RÖD).

En tredje av fåglarna med sändare sågs i sällskap med två andra utsättningsfåglar (2k) efter några dagar, några kilometer från platsen där den släpptes. Senare sågs troligen denna lilla flock, nu fyra fåglar, nära Adolfström i Arjeplogs kommun. Efter en liten tid så lämnade sändaren området och de slog sig ner vid stränderna av sjön Uddjaure. Fåglarna eftersöktes och efter några försök kunde flocken hittas på några strandängar vid sjön. Det visade sig då att sändarfågeln hade sällskap med tre utsättningsfåglar från i år. Fåglarna sällskapade med 22 sädgäss. Den 21 sept gav sig sändaren iväg mot söder. Den började följa kusten mellan Umeå och Örnsköldsvik. Denna förflyttning skedde samma dag som sändarna uppdaterades och kunde därför följas via datorn. De vek in över land igen över Eggegrund och fortsatte sedan med mer SW-riktning. Från den 23 sept var sedan fåglarna i området kring Kvismaren, Örebro. Den 13:e eller den 14:e oktober flyger sändarfågeln och de tre andra utsättningsfåglarna till området kring Östen nu tillsammans med två tidigare utsläppta gäss som båda ruggat hos oss i Lillfjärden. I mitten av december flyger sedan dessa

fåglar söderut och hamnar i området runt Bremerhafen i nordvästra Tyskland (SVART).

En fjärde sändarfågel (GRÖN) flög först mot norväst och hamnade strax söder om Narvik, Norge innan den flög österut och hamnade utanför Överkalix, Norbotten där den tillsammans med fyra av de andra utsatta gässen rastade ett par veckor innan de fortsatte söderut mot Piteå där de träffade på ytterligare en sändarförsedd fågel (den femte BLÅ). Tillsammans drog de och de andra som tillhörde flocken i början av oktober söderut och rastade några veckor i Västmanland innan de fortsatte och de hamnade också i området runt Bremerhafen. Flocken var tillsammans en tid innan den ena av sändarfåglarna fortsatte ett tiotal mil mot sydväst mot nordöstra Holland. (BLÅ).

Ytterligare två av de utsatta gässen har observerats från Norge och två sågs på Alnön, Sundsvall men har senare inte setts (B och C).

Den 15:e oktober sågs och fotograferades fem utsläppta gäss vid Piteå. Dessa fem upptäcktes senare vid Ottenby, Ölands södra udde för att för ett par veckor sedan dyka upp på Bornholm, Danmark där de rastade till slutet av december (D).

Det som är positivt med årets utsättning är att så många överlevt. Hela 70 procent av fåglarna som sattes ut har observerats. Det negativa är att årets utsatta gäss spridits på många områden och få har ännu hittat de vilda gässen och följt dessa men har ändå flyttat i samma riktning som "de vilda" och inte så långt från deras övervintringsområde i Holland. Det blir spännande att se om de under vintern eller under vårflytten kan komma ihop med "de vilda" och följa dessa till vårt område och till häckningsplatserna i Norbottensfjällen.

Är man intresserad av att följa gässen så gå in på hemsidan <http://www.blessgans.de/?641>.



Pilgrimsfalk och kungsörn i Gävleborg

Calle Zetterlund

Här kommer en kort statusrapport från inventeringen av pilgrimsfalk och kungsörn:



Pilgrimsfalk

Här är vi vana med att häckningsrekorden slås vart och vartannat år i och med pilgrimsfalkens expansion i länet. I år dök de upp på en ny lokal i Hudiksvalls kommun, men vi kan säkert ha missat någon etablering. Gästrikland är fortfarande tomt på häckande pilgrimsfalkar, eller?

Totalt har vi haft åtta lyckade häckningar och sammanlagt 19 ungar som har blivit färgmärkta. Vi har haft en påbörjad häckning som blev avbruten och en lokal med ett par inledningsvis på häckningssäsongen där förmodligen samvaron med häckande berguv blev en för svår kombination. Fjollårets antal med 18 ungar slogs därmed och vi har totalt sedan pilgrimsfalkens återkomst som häckande art 2006 ringmärkt 95 ungar.



Kungsörn

Vad gäller kungsörn ligger vi just nu på tangerat rekord med åtta häckningar och rekord vad gäller ungar med elva stycken. 2008 hade vi också åtta häckningar och vi har haft nio ungar vid några tillfällen tidigare. Nu är detta dock preliminära siffror eftersom vi har en sen häckning kvar att ringmärka, men går den bra håller siffrorna. Vi har hittat tre häckningar som påbörjats men som därefter avbrutits, orsaker till det lär vi nog inte få reda på.

Glädjande besked är att vi hittat fler boplatser, bland annat vid en planerad vindkraftspark på Alfta finnskog, den platsen finns dock bland de avbrytna häckningarna. I Nordanstig har ett nytt revir med boplatser hittats, dock ingen häckning där i år.

En intressant iakttagelse gjorde vi vid en ringmärkning av en dubbelkull. Det var en ovanligt stor åldersskillnad mellan de två ungarna, gissningsvis mellan 12-15 dagar. Vi har inte varit med om liknande och med koll bland övriga i landet som håller på med kungsörn finns heller ingen som sett så stor åldersskillnad. Lite mer fakta kommer vi att få kring de här ungarna eftersom vi tagit blodprov på dem för SLU:s räkning. Men de svaren lär dröja ett tag. Ni kan se bilder på de två ungarna här: <http://s-norell.se/nuet.html>



Treårig hackspett. Gram.

Hackspettar

Text: Karin Svensson foto: Lars G Lindström

I SVERIGE HÄCKAR ÅTTA OLIKA ARTER tillhörande familjen hackspettar. Alla hackspettar utom göktytan är specialiserade på att klättra och hacka ut bohål i trädstammar. De har tår riktade både framåt och bakåt, med kraftiga klor och stjärtpennor som fungerar som stöd när de klättrar. Näbben är kraftig och hackspettarnas hjärna är mycket speciellt fäst i kraniet så att den blir stötdämpad vid spettarnas kraftiga hackande och trummande. De flesta spettarna använder trumvirvlar som sång och alla utom göktytan är stannfåglar och kan ses året om. Vintertid besöker spettarna ofta våra fågelbord, och

matar man med talg eller talgbollar blir de extra glada. Min personliga favorit vid fågelbordet är den lite ovanligare gråspetten som i våra trakter ganska ofta lämnar skogen och kommer fram till fågelborden för att äta på vintern.

Större hackspett

Den vanligaste hackspetten är den större hackspetten. Arten häckar i hela landet i all slags skog, i större parker och i trädgårdar. Den större hackspetten är vackert tecknad i svart, vitt och rött. Könen skiljs åt genom att hanen har en röd fläck i nacken medan



Större hackspett. Sjukhusparken.

honans nacke är helt svart. Äter främst insekter och frön från kottar, men tar även fågelägg och nykläckta fågelungar. Flera av oss fågelskådare har säkert blivit vittnen till när en större hackspett plundrar en småfågelholk på dess innehåll. Spår av den större hackspetten kan också ses i form av så kallade "kottsmedjor", en plats där spetten kilar fast kottar för att komma åt fröna. Under smedjan ligger högar av tömda kottar. På våren trummar den större hackspetten med en snabb, kort trumvirvel som tvärt avslutas. Locklätet är det välkända skarpa kick-lätet, det läte som oftast avslöjar att den större hackspetten finns i närheten.

Mindre hackspett

Dvärgen, och den utan tvivel sötaste, inom familjen hackspettar är den mindre hackspetten som knappt är större än en talgoxe. Den häckar i lövskog, i hagmarker och i områden med äldre uppväxta parker och

trädgårdar. Också den mindre hackspetten är tecknad i svart och vitt, hanen har klarröd hjässa. Ryggen har karaktäristiska vita tvärband. Man kan ofta se den mindre hackspetten när den klänger under murkna grenar likt en trädkrypare, och söker föda med sin lilla, klena näbb. Ibland kan den också följa med i så kallade meståg och har man riktig tur kan den också ibland besöka våra fågelbord. Sången är en rad pipiga toner som ofta saktar in på slutet. Trumningen är mycket karaktäristisk, den låter mera som ett knatter än som en trumning.

Vitryggig hackspett

En av Sveriges mest hotade arter. Arten behöver sammanhängande lövskogar med rikliga inslag av döda och döende träd för att hitta föda och hacka ut bohål. Den här typen av miljöer är ovanliga och därför är arten akut hotad. Naturskyddsföreningen driver ett projekt för att rädda vitryggen kvar som häckfågel i Sverige. I projektet föds ungar upp på djurparken Nordens Ark och sätts sedan ut i lämpliga miljöer. I Sveriges skogar finns cirka 15 individer kvar, bland dessa två eller tre par. Glädjande nog häckade ett av dessa par och fick ut tre stycken ungar år 2013. Vitryggen är något större än den större hackspetten och har som namnet antyder vit rygg. Den har vackert streckade kroppssidor och ljust röd undergump. På ställen där det finns vitryggig hackspett kan man hitta artens speciella, djupa hack-märken. Mest typiska är de hackmärken fågeln gjort nära marken i klena aspar. Hos oss häckade den vitryggiga hackspetten ute på Hornslandet så sent som på 1970-talet.

Tretåig hackspett

Något mindre än den större hackspetten och saknar helt och hållet röda inslag i dräkten. Den ger ett mörkt helhetsintryck, svarta

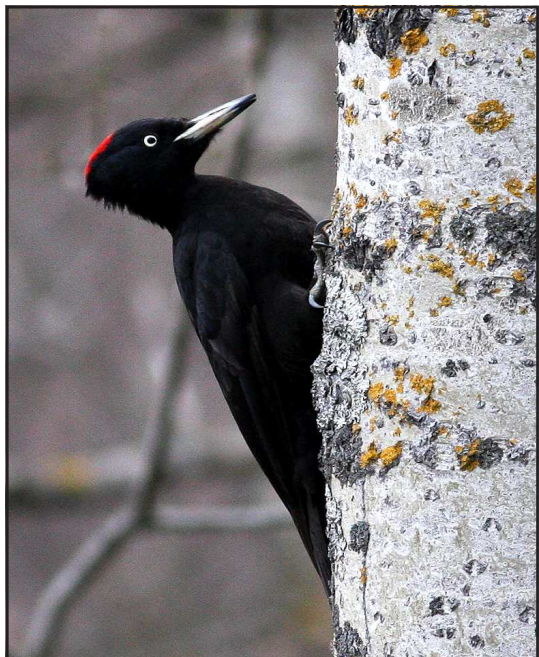


Mindre hackspett. Iggesund.

vingar och kroppssidor tvärvattrade i grått. Enda färglickan är den gula hjässan hos hanen. Arten är starkt bunden till skogar med inslag av äldre granbestånd. Tretåiga hackspetten kan helt och hållet skala av gamla granar för att hitta föda samt ringbarka träd för att komma åt saven. Den tretåiga hackspetten finns i mellersta och norra delarna av vårt land, men populationen minskar främsta på grund av att spettarnas skogar avverkas. Till skillnad mot övriga arter inom familjen hackspettar, som har totalt fyra tår, har den tretåiga endast tre tår. Två tår riktade framåt och en tår riktad bakåt.

Spillkråka

Den största av våra hackspettar och mycket lätt att känna igen både på dess läten och på fjäderdräkten. Spillkråkan är helt svart



Spillkråka. Hornslandet.

förutom den röda hjässan, hos hanen är hela hjässan röd men hos honan är bara den bakre delen av hjässan röd. Näbben är mycket kraftig och spillkråkan har fått sitt namn genom att den spiller träspån omkring sig när den hackar ut sitt bohål ur en trädstam. Spillkråkan har en rik repertoar av högljudda läten. Det vanligaste lätet är flykt/varningslätet "krryck, krryck, krryck..." som man ofta hör när fågeln kommer flygande. På våren trummar spillkråkan med mycket kraftiga och glesa trumvirvlar som kan höras på flera kilometers avstånd. Spillkråkan är också en sägenomspunnen fågel och den har fått många olika lokala namn. Hos oss i Hälsingland kallas den drypen eller hälkrok, och man trodde förut att det skulle bli regn när spillkråkan flög över skogen och ropade ut sitt högljudda flyktläte.



Gröngöling. Skåne.

Gröngöling

Häcker i löv- och blandskogar, i odlingsbygd med hagmarker och lövdungar samt i större parker. Är tämligen vanlig i södra och mellersta Sverige upp till Dalälven, men förekommer också i en zon uppåt längs med Norrlandskusten. Olivgrön ovasida med gul övergump. Båda könen har ett rött band som går från pannan över hela huvudet och slutar i nacken. Runt ögat har gröngölingen ett svart fält. Könen skiljs åt genom att det svarta fältet har en röd kärna hos hanen. Gröngölingen äter gärna myror och ses därför ofta på marken. Flyger i starkt bågig flykt och uppmärksammas mest på läten.

Trummar sällan men har en karaktäristisk sång, en ljudlig skrattande ramsa av ”klyande” toner som faller lite i tonhöjd och accelererar mot slutet.

Gråspett

Har liksom gröngölingen olivgrön ovasida och gul övergump, men är mindre i storlek, har klenare näbb och har mindre svart runt ögat och mindre rött på huvudet. Hanen har bara en liten röd fläck i pannan medan honan helt saknar rött. Gråspetten finns i ett område från nordvästra Götaland upp till södra- och mellersta Norrland. Här i Hälsingland kan vi vara stolta över att ha



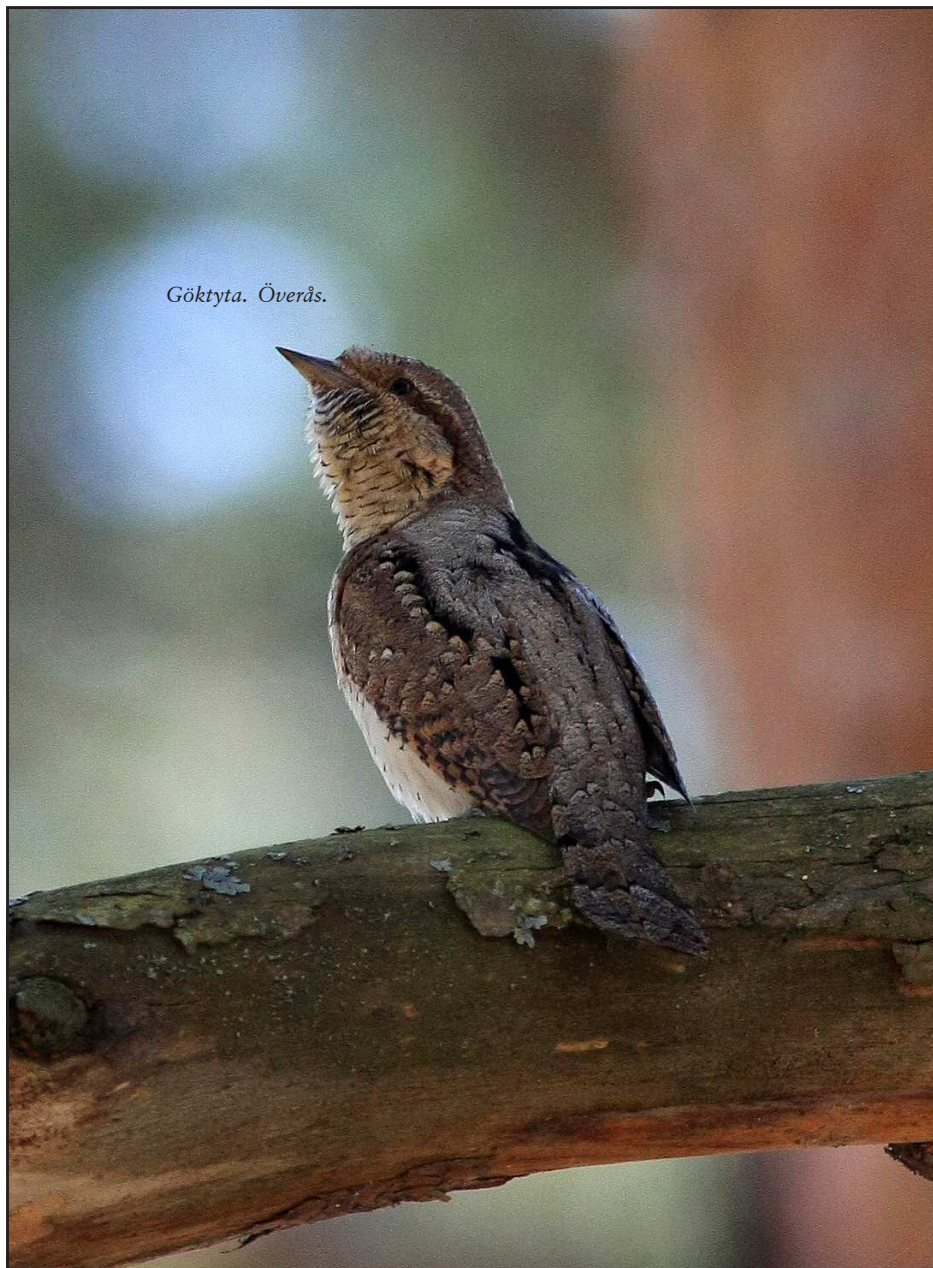
Gråspett. Bälsön

det tätaste beståndet i hela landet. Uppskattningsvis finns totalt 1900 par och en dryg tredjedel av dessa par finns i Hälsingland. Även gråspetten gillar myror och lever sommartid till stor del på marken. Men under vintertid kommer den gärna fram till våra fågelmatningar för att äta talg. Vill man ha besök av en gråspett måste man alltså ladda sitt fågelbord med talg eller talgbollar. På våren ger sig gråspetten till känna genom sin sång, en serie om sex till åtta klagande visseltoner som faller i tonhöjd och saktar in mot slutet. Sången är lätt att härma, och om man själv visslar gråspettens sång får man ganska ofta svar av den riktiga fågeln.

Göktyta

Trots den stora olikheten med övriga arter inom familjen hackspettar, räknas ändå göktytan dit. Göktytan klättrar inte heller som övriga hackspettar, utan uppträder mer likt en tätting. Göktytan är på ovensidan spräcklig i brunt och grått och smälter lätt ihop med barken på trädstammarna, könen är lika. Genom ögat och vidare ner längs halssidan löper en svart linje. Det kan ibland vara riktigt lurigt att få syn på en göktyta, fast man vet att den ska finnas där! Den avslöjar sig främst genom sin sång, en lång räkka av ljudliga jämrande toner. Sången hörs oftast i maj månad när göktytan återvänder till sina häckplatser. Den häckar i löv- och blandskog, i igenväxande hagmarker och i parker och trädgårdar. Eftersom den inte hackar ut något eget bohål kan man om man har tur få göktytan som gäst i en holk. Då kan man också få höra det speciella skyttlande tigglatet från dess ungar. Favoritfödan är myror, men även skalbaggar och spindlar kan slinka ner. Göktytan har en förmåga att vrida och vända på huvudet på ett mycket speciellt sätt, vilket det latinska namnet *Jynx Torquilla* också antyder. *Torquilla* kommer från det latinska *torqueo* som betyder vrida.

Göktyta. Överås.



Rovfågelsbilder från 2014



*Ormvråk, havsörn, ängshök, fjällvråk, örnvråk,
tornfalk, röd glada, brun kärrhök och lärkfalk. Foto:
Lars G Lindström.*



